

Una Exposició d'Art Oriental anterior al segle XIV a París

El 4 del corrent fou inaugurada a París una Exposició d'Art Oriental (Xina-Japó-Pèrsia) anterior al segle XIV. L'Exposició és instal·lada a les sales de la Cambra Sindical de la Curiositat i de les Belles Arts, i els ingressos que ella produeixi, destinats a un fi benèfic.

Es tracta, doncs, d'una exhibició interessantíssima, per reunir-se en ella objectes de les èpoques més reculades de l'Orient i oferir una visió dels múltiples materials dels temps arcaics que han posat al descobert les investigacions practicades aquests darrers anys. Els noms dels organitzadors, prestigiosos dins el món dels estudis d'art oriental i del col·leccionisme, asseguraven a l'avençada el succés d'aquesta exposició d'alt profit científic i la concurrència de les col·leccions d'arreu d'Europa a la mateixa.

La iniciativa de l'Exposició és de M. Charles Vignier, un dels fomentadors del gust per l'art oriental i un dels exploradors de Rakka i de Rages, al qual han secundat homes tan prestigiosos com M. Migeon, avui Conservador honorari del Louvre, M. Koecklin i M. Lorcède, famosos col·leccionistes.

Les darreres memorables exhibicions d'Art Oriental foren les de pintura xina l'any 1912 i la d'art budic l'any 1913, celebrades ambdues al Museu Cernuski. D'aleshores ençà les descobertes en l'art extremoriental i oriental en general han sigut nombroses, especialment per haver-se pogut emprendre excavacions a la Xina, les quals fins fa molts pocs anys eren totalment privades.

Millor que nosaltres podríem fer-ho, dona una idea de què és aquesta Exposició el pròleg que l'iniciador de la mateixa, M. C. Vignier, posa al Catàleg que tenim a la mà i que traduïm en sos paràgrafs essencials:

«Poques paraules seran suficients per a exposar la finalitat d'aquesta exposició. En primer lloc, reunir dins uns límits d'èpoques netament determinats, des del segle XIV fins als períodes arcaics, una col·lecció d'objectes d'art. Insistirem a propòsit del rigor, potser excessiu, que ha controlat la tria dels objectes escollits en col·leccions que són no obstant impecables. Podem atrevir-nos a afirmar que del miler i pico de peces exhibides, ni una sola ho ha sigut per cortesia. Una innovació consisteix en què l'Exposició no és pas formada solament per col·leccions franceses, ja que les col·leccions estrangeres hi han aportat un gran reforç. Un profit no dubtós, una nova emulació creiem que trobaran els *amateurs* en aquest concurs de l'Exposició, que constitueix una forma de competència plena de cortesia.

«A part d'això, deuen esperar-se altres resultats seriosos de l'Exposició. No és pas ignorat dels coneixedors que l'art xinès anterior als Ming, com l'art persa anterior a la darrera destrucció de Rhages, ens és accessible des de fa trenta anys solament. Moltes certes foren adquirides en aquest breu espai de temps i és hora de felicitar-ne als arqueòlegs, als epigrafistes i als antiquaris, els treballs dels quals foren

Exposició d'Art Oriental a París. — Testa Kwanyin amb diadema, fi del segle VI. (Col·lecció A. Stoclet, de Brussel·les.)

sempre meritoris i sovint fruitosos. Creiem que els progressos que s'han fet en aquests estudis en tants pocs anys, no tenen un precedent. L'objecte d'aquesta Exposició és, doncs, mostrar al dia la suma d'aquestes conquestes.

«Pensem publicar un extens catàleg crític i documentat que deixi un record profitós d'aquesta reunió d'obres d'art.»

Constatem, de part nostra, que en aquesta Exposició hi figuren obres de la Col·lecció d'un català: L'exquisit dibuixant en Pere Inglada hi

ha concorregut amb una pintura xinesa del període Iuan (s. XIII-XIV). A part d'ell, hi han concorregut els següents col·leccionistes:

Dr. Ancelet, de París; M. Claude Anet, de París; Berenson, de Florència; Walter Berry, de París; Berthelot, de París; R. Woods Bliss, de Stockholm; Blondeau, de París; Bonnard, de París; Brimo, de París; Brummer, de Nova York; Burnet, de Bradford (Anglaterra); Claudel, de París; Coard, de París; Companyia de la Xina i de les Índies, de París; Mme. Curtis, de París; Hereus de

J. Demotte, de París; M. Jacques Doucet, de París; M. Ducoté, de París; M. Eumorfopoulos, de Londres; M. Feuillet, de París; Miss Alice Getti, de París; M. Charles Gillet, de Lyon; Mme. Gillot, de París; Mme. P. Girod, de París; M. Grimaldi, de París; M. Marcel Guérin, de París; Mme. Marcel Guérin, M. Edmond Guérin, M. René Haase, M. P. Haviland, M. A. Henraux, M. Hirsch, M. J. Homberg, Madame Marthe Hyde, MM. Indjoudjian, de París; M. Javal, M. Kann, M. D. K. Kelekian, M. Raymond Koechlin, de París; MM. Knudsen i Romand, de París; Mme. Langweil, de París; M. E. Larcade, de París; M. Loo, M. Eustache de Lovey, de París; Col·lecció «Lotus», de París; M. Marquet de Vasselot, Mlle. G. Merlange, M. L. Michon, M. G. Migeon, Dr. Millot, Princesa Eugénie Murat, Comtessa de Murat, M. E. Mutiaux, M. Nazare Aga, M. i Mme. Odin, M. H. J. Oppenheim, de Londres; M. W. B. Pater-son, de Londres; M. P. Peytel, de París; M. Poncetton, Mme. Cole Porter, M. A. Portier, M. René Pottier, M. Henri Rivière, M. Charles Rutherford, de Bradford (Anglaterra); M. Saint, de París; M. A. Sambon, M. Jean Sauphar, M. Schiller, d'Esher (Surrey); M. O. Siren, Madame Smet, de París; M. A. Stoclet, de Brussel·les; M. J. Stonborough, de París; Mme. Tachard, M. H. Vever, M. G. Vian, M. Charles Vignier, M. David Weil i M. Yamanaka, de Londres, Inglada de Barcelona.

Les ceràmiques Per-ses a l'Exposició d'Art Oriental a París

L'Exposició d'Art Oriental actualment oberta a París, ha donat ocasió de reunir una sèrie de peces de ceràmica persa primitiva que són del més alt interès pel coneixement d'aquesta època de la ceràmica oriental, on hi ha els orígens de la ceràmica musulmana, que tanta extensió prengué a l'Edat Mitjana en els països d'Occident i especialment a Espanya, on deixà un rastre ric de conseqüències artístiques en la ceràmica moresca d'Andalusia, València i d'Aragó.

Algunes de les peces que aquí reproduïm donen idea del què són aquests exemplars que els arqueòlegs han desenterrat, o que un comerç d'antiguitats il·lustrat ha percaçat en els terrenys de les antigues ciutats de l'Orient, ajudant així a l'obra dels homes de ciència.

Fins fa pocs anys l'ascendència més llunyana de la ceràmica musulmana la teníem a Pèrsia, en el segle XII-XIII, a Rages. Avui hem reulat els coneixements fins al segle VI-VII, en plena època sassànida en el moment que l'Iran, recollint les deixes de les civilitzacions mesopotàmiques i rebent la influència de la Xina, constituï els seus tipus, on hi ha el germen de la ceràmica musulmana.

Vagi en honor dels exploradors

científics i dels antiquaris armenis principalment, la nostra gratitud pels nous coneixements aconseguits, i assenyalen els noms de les missions científiques i dels homes que han excavat les terres d'Orient cercant els pedassets humils de terrissa que ens han proporcionat aquestes noves dades. Velázquez Bosco a Espanya, Dieulafoy i Morgan a Susa, Museu del Louvre a Pèrsia, Viollet a Pèrsia, M. Vignier a Rakka i a Rages, Dr. Sarre, de Berlín, a Mesopotàmia, Fouquet a l'Egipte, etc.

Aquestes exploracions han format en pocs anys una documentació tan considerable, que un xic de torbació es produí en principi, en derrocar-se algunes teories ardides sobre els orígens de la ceràmica musulmana, que semblaven definitivament fermes. Un nou ordre de teories fundat damunt bases tangibles, però, ha vingut a substituir-les, i els materials que han sigut els fonaments d'aquest nou ordre de fets històrics establert, ara en gran part es troben reunits a l'Exposició de París, formant una sèrie que dins els estudis de la ceramografia té una valor extraordinària.

Es, doncs, en aquesta sèrie de peces xineses, iranians i aràbigues on hi ha les dades per a establir els orígens de la ceràmica musulmana; i és en aquests exemplars perses dels segles VIII, IX i X on tenim els tipus matrius, en la forma i en les tècniques de la ceràmica del món musulmà.

Una vera bellesa encara dona prestigi a aquests exemplars ara exhibits. El col·leccionisme europeu ha colat, aquestes descobertes, seleccionant peces d'una valor artística extraordinària que porten en elles els encisos de la cosa bella, i els estímuls a les produccions noves que de la cosa bella es deriven.

En aquesta hora de l'Exposició

Exposició d'Art Oriental a París. — Gran bol decorat en negre damunt fons turquesa, dibuix d'una pantera al centre. Vernís iritzat. Rakka segle X. (Col·lecció André Saint. París.)

Internacional de les Arts Decoratives modernes, on s'assaja un pas damunt el buit, interessant i agosarat, cap llicó podria ésser millor que la de la modesta exhibició de les ceràmiques orientals, belles, exquisidament belles i gens originals. Res com elles és resultat d'influències i de tradicions... i no obstant...

F.

La pintura xinesa

Les tècniques. — Així com els pintors occidentals han escollit com a sustentant de la pintura la tela o la fusta, els pintors xinesos han empleat la seda o el paper. Mentre que l'art nostre coneix, al costat de la pintura, el dibuix constituïnt per ell mateix un mitjà artístic, a l'Extrem Orient el dibuix i la pintura han anat sempre junts. Mentre

que les colors empleades a Europa, tremp, ou, pintura a l'oli, conduïxen a un estudi precís de les formes, les colors emprades pels orientals, sovint esclatants, altres vegades esmortuïdes i d'una sobrietat gairebé esquemàtica, guarden una singular fluïdesa, prestant-se a difumacions imprecises que els donen un encant inesperat.

Les pintures antigues són generalment fetes damunt cotó, seda crua o paper. Al segle VIII, sota la distància dels T'Ang, es comença d'usar la seda fina. Hom la desapresta sumergint-la en aigua bullenta, i es prepara donant-li una capa de cola de midó i s'allisa amb un picador. L'ús de la seda de trama fina preparada per mitjà d'un colatge compacte, es generalitza a l'època dels Song (segles X-XIII). Els papers utilitzats per la pintura eren fets de fibres vegetals, principalment de bambú. Donant damunt del paper una preparació de cola d'alun, devien gairebé indestructibles.

Damunt d'aquestes sedes o papers es pinta amb el pinzell i amb tinta xinesa, fent-hi intervenir la color amb més o menys abundor o restricció. Els pinzells són de tipus diversos; cada posició del pinzell correspon a una natura particular del traç, incisiu i precís o bé tremolat, o ample, posant-se la tinta en taques vigoroses o degradant-se

en matisos subtils. Les colors són simples, d'origen mineral o vegetal; els pintors xinesos han procurat sempre evitar, mentres han pogut, el barrejar-les. De la malaquita en fan una sèrie de matisos de verd, els rojos els fan a base del sulfur de mercuri. El vermelló el fan de mercuri triturat, de potassa i de sofre. Del peròxid de mercuri en fan una sèrie de terres colorants que van del roig al groc. A l'època dels T'Ang (segles VII-X) porfiritzaren el coral per a obtenir un determinat color roig i extreien el blanc de la calcinació de les petxines d'ostra. Aquest blanc de calç el substituïren aviat pel blanc de plom. De la «rubia» en fan laques carminoses, del suc de la canya d'indies en fan els grocs i de l'indigo els blaus. Cal afegir a això els diferents matisos de la tinta xinesa i l'ús de l'or en fulles o en pols.

La pinzellada pren, en la pintura extrem-oriental, una excepcional importància. No podria ésser altrament si hom pensa que el caràcter en l'escriptura xinesa és un ideograma; no és escrit, sinó dibuixat. El traç no és pas un signe objectiu i sense vida, sinó una expressió en la qual es reflexa la bellesa de la idea que l'ha provocat, així com les qualitats de l'ànima del qui l'ha realitzat. En la caligrafia, com en la pintura, hi tenim els caràcters i la concepció de l'autor. Posada al servei de les idees filosòfiques que seran més lluny exposades, aquesta tècnica devia conduir a una estètica particular. El pintor tracta d'evocar en un sol traç el caràcter fonamental d'una forma; el seu estudi, en aquest aspecte, consistirà a simplificar fins a l'extrem les imatges objectives del món i a substituir-les per una imatge ideal, que una llarga meditació haurà desembrassat de tota contingència. Es comprèn, així, perquè la pinzellada ha devingut entre aquests artistes una cosa tan personal, que ella sola és suficient per a denunciar la mà del mestre que l'ha donada. No hi ha cap llibre xinès, tractant de la pintura, que no discuteixi l'estètica de la pinzellada i no insisteixi sobre la seva valor.

La representació de les formes. — S'ha dit sovint de la pintura japonesa, com de la xinesa, que la perspectiva hi era totalment ignorada. No hi ha res més fals que això. Aquesta error prové de què s'ha confós la perspectiva amb el que és sols un sistema perspectiu. Hi ha tants sistemes de perspectiva com

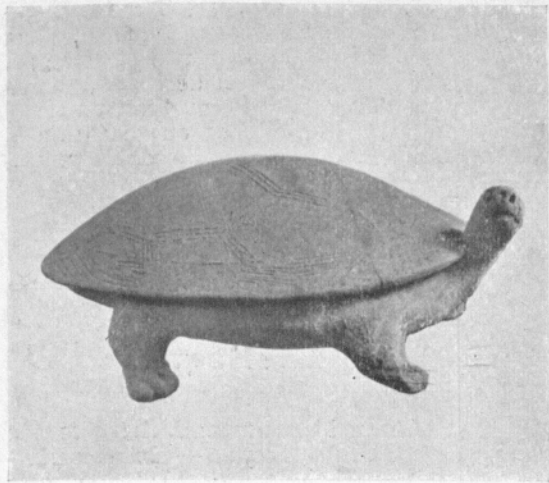
Exposició d'Art Oriental a París. — Bol decorat d'una àguila bicéfala, gravat de rinxols sobre fons de creuats d'esmail verd. Rhages, segles VII - VIII. (Col·lecció M. J. Doucet. París.)

Exposició d'Art Oriental a París. — Bol de poca fondària, decorat damunt fons blanc verdós-groguenc, en verd i manganès, d'un ocell i arabescs. Al revés una rosàcia en relleu. Amol? segle VIII. (Col·lecció E. Larcade. París.)

Exposició d'Art Oriental a París. — Bol decorat en groc, verd i manganès, en l'estil xinès de l'època Tang, amb un ocell damunt rinxols-Amol segle VIII - IX. (Col·lecció Gillet-Lyon.)

Exposició d'Art Oriental a París. — Tinter en forma de tortuga. Terra cuita amb rastres de daurat - Xina. Post-Han. (Col·lecció Eumorfopoulos. Londres.)

Exposició d'Art Oriental a París. — Gran vas de bronze en forma de be bicèfal. — Xina-Tchéou-1122-249 av. J. C. (Col·lecció Eumorfopoulos. Londres.)

Exposició d'Art Oriental a París. — Reno en bronze, patina negra verda. Influència scytha Xina. Pré-Han A. 202-av. J. C. (Col. Rutherton de Bradford. Anglaterra.)

lleis convencionals de representació de l'espai. La pràctica del dibuix i de la pintura posa a l'home el següent problema de geometria descriptiva: *per mitjà de dues dimensions de la superfície plana, representar les tres dimensions de l'espai*. Els Assiris i els Egipcis han resolt aquest problema rebatent o projectant les formes damunt el pla, la qual cosa demana a l'espectador un gran esforç d'abstracció. La perspectiva europea, constituïda al segle XV damunt les engrunes de la ciència geomètrica dels grecs, s'és establerta sobre el tipus monocular que aquells practicaven. En aquest sistema hom suposa que el quadre és vist per un sol ull: partint d'aquí, posant en relació la distància de l'ull al pla del quadre, l'altura de l'ull relativament als objectes continguts en aquest mateix pla i la distància, com l'orientació d'aquests objectes, per relació a la superfície del quadre, es reglen les condicions de deformació de les dimensions reals per l'angle dins el qual elles són vistes.

Mes, suposant que el quadre és vist per un sol ull, hom es situa en condicions que no són en realitat les de la natura. El pintor europeu deu, doncs, transigir amb les exigències de la visió binocular, atenuar les deformacions massa sobtades de les coses; en resum, «mentir» uns principis massa precisos. Així arriba a una «perspectiva de sentiment» que és la dels nostres mestres.

La perspectiva xinesa s'ha constituït molt abans que l'europea. Els seus orígens són, doncs, diversos. Ella és nascuda a una època en la qual es practicaven encara en els baixos relleus, la superposició de diferents registres per a expressar els diferents plans. L'acumulació de plans en altura conduï, en codificar-se la perspectiva xinesa a un sistema molt divers de la perspectiva monocular: és la perspectiva cavallera que usem nosaltres en determinats treballs d'arquitectura. En ella no es té en compte l'altura habitual de l'ull en relació al quadre. La línia de l'horitzó és situada molt alta; i

les línies paral·leles, en lloc d'adjuntar-se a l'horitzó, resten paral·leles, els diversos plans es posen un damunt dels altres, de tal manera, que la mirada abraça un espai immens, diríem panoràmic. En aquestes condicions el quadre devé alt i estret per mostrar l'acumulació de plans, o bé llarg fins a devenir una cinta enrotllada per a mostrar un panorama sens fi.

Aquestes són les dues formes de quadre conegudes pel llur nom japonès de *Kakemono* i de *makimono*. Mes el pintor xinès deu atenuar el paral·lisme de les formes, donar una apariència general a l'encimbellament dels plans i tenir en compte la seva reducció als diversos plans del quadre. Ell també, com el pintor europeu ho fa, deu transigir amb la visió binocular i anar a una «perspectiva de sentiment» que, com la nostra, és científicament falsa i artísticament veritable. A aquesta

tura monocroma, han sigut forçats a cercar aquesta perspectiva en les valors més que en les colors. Ells, per tal, han conegut el clar i obscur abans que els pintors europeus. Wang Wei establí, al segle VIII, els principis de la perspectiva aèria, i explica com es degraden les tintes, com la gruixa creixent de les capes d'aire lleva als objectes distants llur color pròpia, substituint-los una tinta blavosa, com les formes devenien indistintes a mesura que els plans s'allunyen de l'espectador. Les paraules de Wang Wei en aquest particular poden ésser comparades a les de Leonardo de Vinci en el seu Tractat de la Pintura.

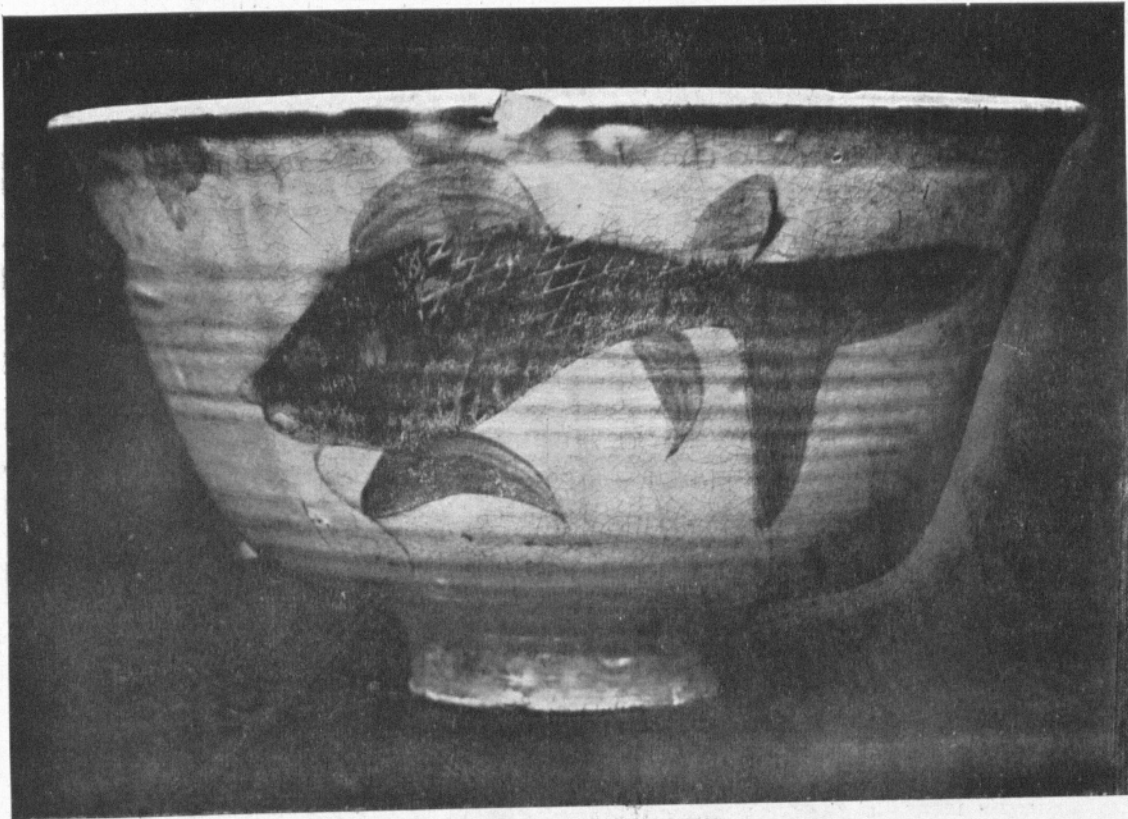
La divisió dels temes. — Els xinesos divideixen els temes de la pintura en quatre espècies principals, que són: 1.ª, els paisatges; 2.ª, els homes i els

objectes; 3.ª, les flors i els ocells; 4.ª, les plantes i els insectes. Enlloc no veiem atribuir a la pintura o al dibuix de la figura humana un lloc preponderant. Això sol diferenciaria la pintura xinesa de l'europea.

El nom exacte del paisatge el traduiríem pels mots: *les muntanyes i les aigües*. Aquests mots evocaven velles idees cosmogòniques damunt les quals és fundat el sistema oriental del món. La muntanya expressa la vida profunda de la terra; ella és travessada per venes en les quals l'aigua circula. Les cascades, els rius i els torrents són l'apariència evident d'aquest treball interior. Ella infantia els núvols i s'envolcalla de boires per efecte de sa pròpia vida; ella és una manifestació dels principis que regeixen la vida de l'univers.

La segona secció, *els homes i els objectes*, deu entendre's sobre tot com referint-se als homes, les construccions, els mobles i d'una manera general tots els objectes creats per la mà de l'home i barrejats al paisatge. Era així en altre temps, quan els primers pintors, dels quals s'ha pogut reconstruir l'obra d'una manera certa, representaven la història dels éssers llegendaris del Taoïsme, dels genis i de les fades vivint en una naturalesa irreal. Els textos ens diuen clarament que els mestres antics pintaven retrats; mes es en un període tardà que «els homes i els objectes» han format una secció independent del paisatge que ha absorbit gairebé sempre als simples artesans ocupats en fer retrats funeraris. Es en aquest moment que hom es preocupa d'estendre a la pintura de figures els procediments, les tècniques i les lleis establertes allí on la preocupació de la natura era dominant. Les regles particulars que s'hi ofereixen són sovint de data molt reculada; mes elles no semblen haver sigut reunides en un sistema definit fins cap a la fi del segle XVII, i fins ara no en coneixem les fórmules més que per un petit tractat publicat a principis del segle XIX.

La tercera secció, *les flors i els ocells*, cor-

Exposició d'Art Oriental a París. — Gran bol decorat de peixos i algues sota coberta. Xina - Yuan (Anys 1280 - 1368.) (Col·lecció de la Comtesa J. Murat.)

Exposició d'Art Oriental a París.—Pintura damunt seda. - Viatger a cavall seguit de servents. Xina. — Tchao Mongfou - Període Yuan (Anys 1254 - 1322.) (Col·lecció de M. Stoclet, de Brussel·les.)

respon a aquestes pintures on els xinesos es són complaguts a pintar l'ocell entremig de les plantes característiques i pròpies de la seva espècie i dels seus costums. L'ocell hi és tractat amb un profund sentit de la vida; quant a les flors, malgrat les simplificacions que un artista imposa sempre a la complexitat de les formes, elles són estudiades amb una concepció tal de la llur estructura essencial, que un botànic hi podria retrobar els caràcters particulars de l'espècie.

Aquesta secció general es subdivideix en una sèrie de capítols particulars. L'epidèndrum, l'iris, l'orquídea, el crisantem, han donat lloc a especialitats que han tingut els seus mestres des del doble punt de vista de la pintura i de les regles estètiques que la dirigeixen. Cal adjuntar dins la classe, la pintura de bambús i de pruneres. Sota la influència d'idees filosòfiques i simbòliques, aquestes plantes han proporcionat a la imaginació del pintor una categoria especial de temes. Elles constitueixen una classe a part, que té les seves lleis i els seus mètodes i sobre els quals els tractats d'estètica xinesa ens il·lustren abundantment.

En fi, la quarta classe, *els insectes i les plantes*, és establerta seguint una concepció idèntica a la dels ocells i les flors. L'insecte és representat lligat a la planta que constitueix el seu lloc d'habitual presència, quan és a l'estat de capoll o larva, volant damunt les flors a l'estat de papalló o d'insecte perfecte. Alguns llibres concedeixen a aquesta quarta classe una subdivisió que comprèn els peixos. En fi, cal notar que a l'Extrem Orient, com a Europa, hi ha, demés, una classe especial de pintura que és la «pintura religiosa», que a la Xina és aplicada gairebé únicament a la pintura búdica.

La inspiració.—Les concepcions estètiques de l'Extrem Orient han sigut profundament influïdes per una filosofia de la natura tota particular. A l'origen de l'Univers el xinès hi situa l'acció dels dos principis masculí i femella; el *yang* i el

yin. Disgregats de la unitat primordial per llurs combinacions diverses, donen naixença a les formes del món. El Cel correspon al principi masculí i la terra al principi femella. La barreja del *yang* i del *yin* dona naixença als éssers, plantes, animals o homes que poblen el món. Si la muntanya, envoltada de boires, evoca la combinació dels dos principis, la llegenda de les forces que ella revela no s'atura pas aquí. Fabulosos o reals, els animals i les plantes familiars als pintors xinesos expressen idees semblants. El dragó és l'avantpassat de tot ço qui porta pluma o escata; evoca l'element humit, les aigües de la terra, la boira de l'atmosfera, el principi celest. Hom el veu sorgir de la nuvolada com una aparició monstruosa desvetllant per un instant la grandesa del misteri entrevist. El tigre és el símbol del principi terrestre, una personificació dels quadrúpedes oposats als ocells i als reptils. La forma brutal apareix en la tempestat, desafiant les ventades qui corven els bambús i arranquen els arbres, i s'encaren amb les fúries de la natura, hostils a l'expressió de l'ànima universal. El bambú és l'ànima de la sabiduria, el pi evoca la idea de voluntat i de vida; la prunera en flor és una combinació harmoniosa dels dos principis; és la pureza virginal. Així es constitueix tot un sistema d'imatges anàlogues a les alegories de la nostra cultura clàssica; mes elles tenen aquesta superioritat de no degenerar en símbols glaçats, de conservar, al contrari, el contacte de la natura, de donar-li una vida palpitant en la qual la consciència humana desapareix per a no deixar surar més que el sentiment de la immensitat.

El budisme ajuda encara en aquest camí, car el budisme no creu amb la realitat del món. Les formes són transitòries, l'univers és una il·lusió que s'escorre en el perpetu avenir. Més enllà del repòs suprem, en els sis mons del desig, evolucionen les coses del dolor i de la mort. Les ànimes recorren aquest cicle tancat

sota les apariències més diverses, des de l'infern fins als déus, avançant o retrocedint segons les bones accions o les manques comeses en les existències anteriors. Una pedra, una planta, un insecte, un dimoni o un déu no són més que apariències il·lusòries tancant una ànima idèntica, camí de la deslliurança, empenyada per l'error original i el desig inconscient de la vida. Des d'aleshores hom veu aparèixer el nu sentiment d'una caritat que s'estén a la totalitat dels éssers. El seu caràcter moral és el mateix que el de l'home, igual el seu destí, i, en la immensitat del món d'il·lusió, cada ésser cerca l'accomplir el mateix destí. Darrera els canviaments de l'Univers, el budista apercibeix la pura essència que tot home porta

en ell. D'això en resulta una familiaritat amb les coses, que cap altra creença ha comportat. Ella escampa, des del món inert de les pedres fins a l'ésser més desenrotllat, un sentiment de confiança que donarà a la interpretació plàstica de la natura un no-sé-què d'emocionant i de fraternal.

R. PETRUCCI.

Bibliografia

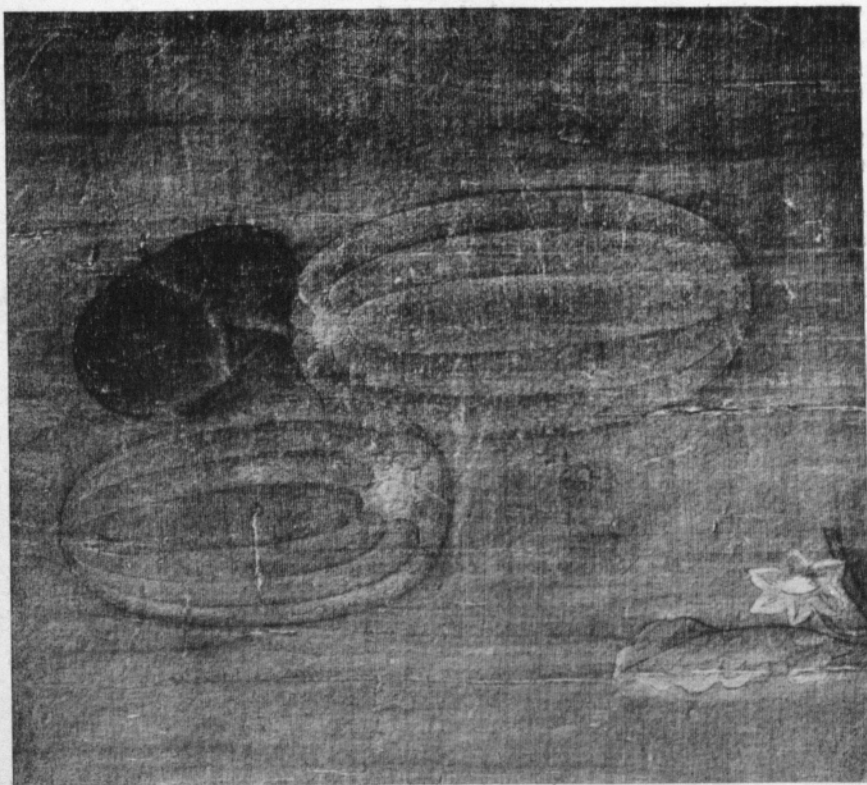
CÈSAR MARTINELL: *L'Art a la Seu Nova de Lleyda*. — Extret de l'Anuari de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya amb addició de tres làmines fora text. — Publicació d'«Els Amics de l'Art i la Història», de Valls. — Barcelona, MCMXXIV.

L'arquitecte Martinell, un dels pocs estudiosos de l'art del nostre renaixement, i en la investigació del qual ha obtingut l'assenyalada conquesta de donar-nos biografiat un artista, acaba de publicar, en tiratge a part, el treball que indiquem, que obtingué premi en el Concurs Polles, celebrat per l'Associació d'Arquitectes de Catalunya.

Amb un mètode perfecte i amb un esperit de depuració dels problemes ben assenyalat, el nostre autor estudia la Seu Nova de Lleyda, una de les escasses obres fetes a Catalunya a despeses de la corona reial, i una de les més monumentals i completes del període.

En una primera part estudia en Martinell l'obra de la catedral nova, amb un prefaci de notícies històriques i un apèndix crític de la mateixa ple d'agudes i interessants observacions. Una segona part és destinada al cor, obra de l'escultor Bonifàs, biografiat per l'artista en altres treballs anteriors a aquest.

Un altre apartat final és dedicat a l'estudi dels retaules, altars i altres obres, constituint un ric aplec de dades que són d'importància indubtable per a l'estudi d'aquest període, el menys conegut potser de la nostra història artística.

Exposició d'Art Oriental a París. — Pintura damunt seda. Pepinos i Auberginia per Tsien Siuan. Xina-Yuan. Anys 1235-1290 (Col·lecció Pere Inglada, de Barcelona.)

PUIG I CADAFALECH: *L'architecture religieuse dans le domaine byzantin en Espagne*. — Extret de la revista internacional dels Estudis Bizantins «Byzantion». — París-Liège, 1924.

El treball de l'eminent arqueòleg fou presentat al Congrés d'Estudis Bizantins celebrat a Bucarest l'any passat. El Sr. Puig inventaria en ell tots els restes arquitectònics d'època bizantina que hi ha a la part de la península que fou part de l'Imperi Bizantí (segles VI-VII) i a les Balears (segle VIII).

Són objecte d'especial atenció de l'autor les basíliques mallorquines de «Son Paretó», excavada per Aguiló, i la de La Garrotxa, excavada per l'arquitecte Rubió, així com les escasses restes arquitectòniques que hi ha disperses, donant testimoni del corrent que des de l'Orient arribà a les nostres costes.

J. SERRA I VILARÓ, PVRE.: *El vas campaniforme a Catalunya i les coves sepulcralis eneolítiques*. — Publicació del Museu Diocesà de Solsona. — Solsona.

L'activitat científica de mossèn Serra i Vilaró és ben coneguda i estimada per tots els nostres estudiosos. Investigador ardidíssim dels nostres arxius, estudiós de la nostra arqueologia medieval, ordenador del Museu Diocesà de Solsona que té al seu càrrec, l'etapa darrera del seu treball l'ha dedicada Mn. Serra i Vilaró a les investigacions prehistòriques de la comarca de Solsona, recollint un riquíssim botí que fa del Museu de Solsona un dels més rics d'Espanya en aquesta especialitat i un dels més interessants, per oferir els productes metòdicament excavats i exhibits, d'una comarca determinada.

El treball de Mn. Serra del que venim a donar compte conté un inventari de les coves sepulcralis eneolítiques per ell explorades i del material que s'hi ha trobat, seguit d'un capítol interessantíssim de les deduccions que aquests materials permeten de fer.

Així tenim un primer apartat re-

ferent a les xaces fet a base dels materials antropològics descoberts, altre relatiu a ritus i costums funeraris i formes d'enterrament, tals com el descarnatge de morts i trepanació de crànis, i la companyia d'ossos de gos vora els humans. Dóna a conèixer les troballes de vasos campaniformes a Catalunya, rectificant els mapes de l'extensió del tipus, que no en posaven cap a Catalunya. Estudia, demés, els orígens formals del vas damunt la teoria de l'emmotllat sobre closques de fruits. Finalment, l'autor dedica altres pàgines a la decoració incisa de la ceràmica, a l'ús dels metalls, als botons perforats i les joies, establint la sincronia entre les coves sepulcralis i els monuments megalítics i la cronologia de les dites coves.

Heu's aquí un excavador que deixa la seva tasca ben enllestida i ben aconclerta. Amb escassos mitjans, amb voluntat i passió d'estudi, amb penoses excursions i penibles instal·lacions en els indrets esquerps que foren sepulcre de l'home prehistòric, i amb una ciència segura i desinteressada, Mn. Serra i Vilaró fa la seva feina aparentment modesta, però altament profitosa i digna de millors estímuls.

PUIG I CADAFALECH: *Les églises de Moldavie. Contribution à l'étude des origines de leur forme décorative. Une école parallèle pendant le XIe siècle dans l'Europe occidentale*. — «Bulletin de l'Académie de Roumanie». — Bucarest, 1924.

El Sr. Puig i Cadafalch, en aquest treball, presenta al Congrés de Bucarest els caràcters de les esglésies moldaves, compost de diverses influències, i estudia els elements de composició arquitectònica dels murs, anàlegs als de l'arquitectura del primer romànic de l'Europa Occidental al segle XI.

«Hom contempla amb sorpresa — diu — aquests temples decorats d'arcs festonejats de frisos d'arcs cegats, trepats de nínxols a fora i a dins, entrecruats de faixes i de dents d'engranatge que s'escampen per la Moldàvia. Tot seguit hom recorda l'escola d'arquitectura ro-

Exposició d'Art Oriental a París. — Pintura damunt seda. Suposat retrat de Robo Daishi - Japó (segles X-XI.) (Col·lecció Stoclet, Brussel·les.)

mànica del nostre segle XI, que ordinàriament s'anomena Lombarda, i que de la Catalunya als Pireneus, cobrint la vessant mediterrània de la França, es lliga a la Itàlia del nord travessa l'Adriàtic fins a la Dalmàcia pel costat d'Orient, mentre que pel Nord s'enfila pel camí del Ròdan, arriba a Suïssa per a passar els Alps, i, seguint el curs del Rin i del Meuse, s'en va fins a Bonn, Colònia, Magúncia i Maestricht.»

De l'estudi que segueix l'exposició de fets aquí resumida, s'en desprèn que les semblances que hi ha entre la decoració d'arcs i faixes dites lombardes, de les esglésies moldaves del segle XIV i les romàniques indica un origen comú d'aquestes formes de decoració; un origen oriental, pèrsic potser.

La conclusió interessantíssima és la següent: «que aquesta escola que apareix a l'occident d'Europa, i probablement al mateix temps a Orient i a Rússia, sobre viu fins més tart a Rumania i que és la que arriba a Ràvena des del segle V, passant com un corrent impetuós entre la Síria, l'Anatòlia i l'Armènia; ella ornà el Palau de Far, a les vores del Tigris, i, hereva de les civilitzacions de la Caldea i de l'Assíria, sobrevisqué a l'art grec i al romà i als començos de l'Edat mitjana crea les bel·leses de l'art romànic.»

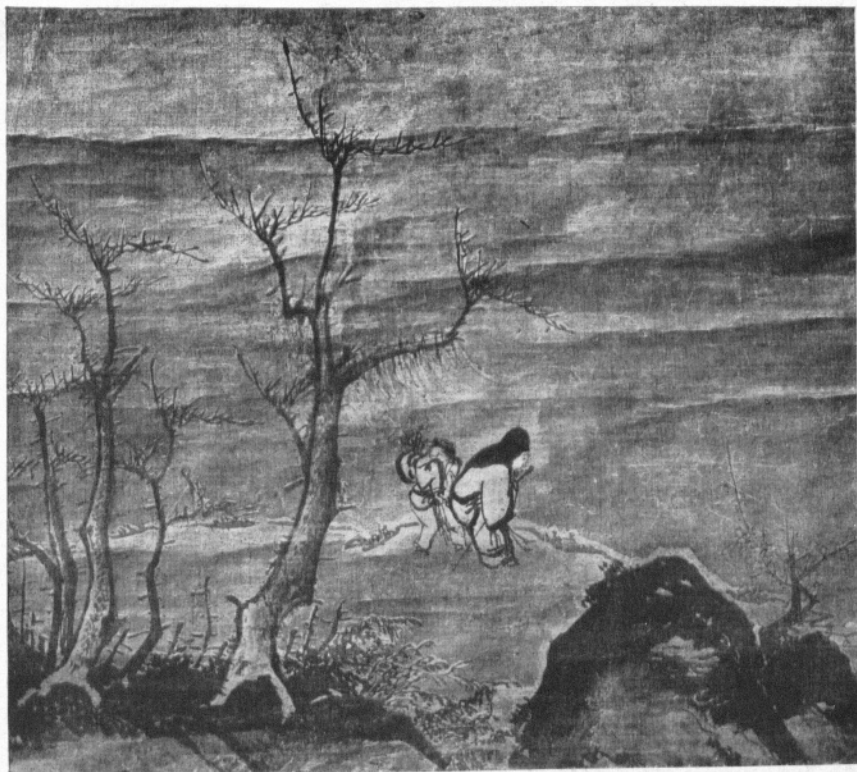
Aquesta interessant teoria de l'origen de la decoració de les faixes i arcs dits lombards, obtingué en el Congrés un comentari elogios que les publicacions científiques han reflexat.

ALBERTO DEL CASTILLO: *La cerámica incisa de la Cultura de las Cuevas de la Península Ibérica, y el problema de origen de la especie del vaso campaniforme*. — Barcelona, 1922.

El treball del Sr. Castillo, dins els estudis activíssims de la prehistòria, mereix un lloc assenyalat. Per ell es regulen les múltiples qüestions que ofereix el problema de l'origen del vas campaniforme, i per ell es basa la teoria d'un origen ibèric del mateix, que ve a fer ressaltar la importància de la nostra arqueologia prehistòrica peninsular.

J. COLOMINES ROCA - J. GUDIOL RICART: *Sepulcres megalítics de l'Ausetània*. — Barcelona, 1923.

Dos investigadors de la nostra arqueologia prehistòrica fan el catàleg i dibuixen la carta dels monuments megalítics de la comarca de Vich. En J. Colomines, al servei de les investigacions arqueològiques de l'Institut i del Museu és prou conegut com a recercador i explorador meritíssim, ardit i tossut, com ho són els de l'escola que creà a Catalunya el malaurat Mn. Font i Sagué; i en Gudiol, molt més jove, nebot de Mn. Gudiol de Vich, és cap de colla dels joves que entorn del savi Conservador del Museu Vigatà, han emprès l'exploració dels monuments de la comarca. L'inventari dels monuments coneguts i explorats va descrit d'una manera com-

Exposició d'Art Oriental a París. — Pintura damunt seda. Paisatge d'hivern amb figures. Xina - Song (Anys 960 - 1279.) (Col·lecció Charles Vignier, de París.)

Exposició d'Art Oriental a París. — Petit plat d'or decorat de fullatges. Tang. (Anys 621-907.) Xina. (Col·lecció Charles Vignier.)

pleta i il·lustrat amb dibuixos dels mateixos i del mobiliari trobat.

HERNEST KÜNEL: *Islamische Klein-kunst*. — Berlin, Richard Carl Schmidt et Co., 1925.

Formant part de la Biblioteca d'Art i d'Antiguitats destinades a obres de divulgació per als col·leccionistes i amateurs, el Dr. Künel, agregat tècnic de la secció d'Art Musulmà del Kaiser Frederic Museum, de Berlin, acaba de publicar un nou manual d'art islàmic.

Profusament il·lustrat, amb reproduccions d'exemples cabdals, prepara el lector amb un breu resum històric. Dedica una secció als manuscrits i miniatures de totes les regions musulmanes i el mateix fa relativament a la ceràmica, als metalls, als cristalls, a les enquadernacions, als iveris i a la fusta.

Aquest petit manual constitueix un excel·lent resum metòdic de l'art musulmà de gran utilitat pels qui vulguin tenir idea dels diversos períodes, escoles i èpoques del mateix.

PAUL DECHAMPS: *Notes sur la sculpture romane en Languedoc et dans le Nord de l'Espagne*. — Extret del «Bulletin Archéologique». — París, 1924.

M. Paul Dechamps és un dels arqueòlegs francesos que amb més autoritat han alçat la veu a propòsit del trasbals que en la qüestió dels orígens de l'escultura romànica, ha produït el llibre ardit de l'arqueòleg americà Mr. Kingsley Porter. Monsieur Dechamps en varis articles ha discutit, en part, l'obra de Porter, i en aquest treball que comentem es dedica a combatre l'afirmació de l'arqueòleg americà que suposa les primícies de l'escultura romànica monumental a Espanya, en lloc de concedir-les al migdia de França, com era fins ara establert i com és possible que segueixi essent-ho.

M. Dechamps, en el seu estudi, alhora que defensa l'escola arqueològica francesa, afirma no sols el

fet de la primacia escultòrica, sinó la possibilitat de la mateixa que sortia dubtosa del llibre americà.

Interessant baix molts aspectes, el treball de M. Dechamps és obra seriosa, digna de la importància de l'estudi del professor d'Harward, que ve a combatre.

JOSEP M.ª JUNOY: *El gran art local de Joaquim Sunyer*. — Edicions Merli. — Barcelona, 1925.

Josep M.ª Junoy estudia l'art de Joaquim Sunyer i afirma que la seva arrel local és qui li dona la saba i la vigoria personal i, per tal, universalment artística. Junoy acut, venint de molt llunyans camins, a la fórmula del nacionalisme artístic per alguns predicada a Catalunya; però cal dir que, de tots els qui l'han predicada, cap ho ha fet damunt d'un exemple demostratiu com és el de l'excel·lent pintor Joaquim Sunyer. Potser l'apriorisme del nacionalisme artístic predicat donava a la doctrina una vaguetat teòrica i, per tal, una debilitat que estan ben lluny de tenir les idees fresques i clares de Josep M.ª Junoy sobre aquesta qüestió.

L'estudi és acuradament editat per l'Editor Merli.

El Museu d'Art Contemporani al Palau de Belles Arts

A l'hora de publicar-se aquestes ratlles deuria ésser ja oficialment inaugurat el nou Museu d'Art Contemporani al Palau de Belles Arts. Barcelona tornarà a tenir el seu Museu d'Art Modern, que diverses circumstàncies han tingut clausurat durant uns anys. Aquest Museu d'Art Modern, constituït després de celebrada l'Exposició del 1888, fou instal·lat en el mateix Palau de Belles Arts que ara ocupa. Allí s'havien reunit les col·leccions de pintura i escultura contemporànies que havia

format l'Ajuntament amb motiu de la susdita Exposició, i les que formava la Diputació Provincial a base de les obres remeses pels artistes pensionats per ella i per les adquisicions que de tant en tant feia.

L'any 1907, en celebrar-se la memorable Exposició Internacional d'Art, la millor que ha tingut lloc a Barcelona, el Museu fou traslladat a la Nau Central del Parc (Palau de la Indústria), amb caràcter interí. Aleshores es constituí l'actual Junta de Museus, donant l'Ajuntament i la Diputació l'administració i direcció dels seus Museus artístics a la mateixa. Obert en aquell mateix període el Museu de la Ciutadella, on hi havia reunits els anteriors Museus dits de la Història (que era a l'edifici Restaurant del Parc, avui Escola de Música i Museu de Ciències Naturals) i de Reproduccions (Nau Central del Palau de la Indústria), es projectà la construcció de noves naus en el mateix, on instal·lar la pintura antiga i moderna. L'any 1914 s'inauguraven les dites naus, i la pintura moderna ja trobà aquell local insuficient, essent precis emmagatzemar la meitat de les obres. L'any 1920 l'ingrés de les pintures murals romàniques al Museu de la Ciutadella obligà a traslladar la secció d'Art Modern altra vegada a Belles Arts. Abans de fer-ho, l'Ajuntament votà la quantitat d'un milió de pessetes per a fer la restauració completa del dit Palau que es destinava a Museu d'Art Modern. Portades allí les obres, els tràmits burocràtics entretingueren la realització dels treballs. En 1923 el milió per a fer obres al Palau de Belles Arts fou transferit a altre objecte, quedant l'edifici en estat d'impossible instal·lació de les col·leccions de pintura i escultura modernes. En 1924 la Junta de Museus decidí abocar tots els cabals que rep de l'Excm. Ajuntament a la reparació de la part dels locals de Belles Arts que l'Ajuntament li cedia, sacrificant el fer adquisicions.

Aquestes són les obres que acaben d'efectuar-se: Reparació total de les cobertes de vidre de les naus laterals, construcció de sostres i sota-cobertes de vidres en quatre sales principals, que donen el tipus de la instal·lació projectada i no realitzada pel seu alt cost. Dotació de velàrums cel·lulars en les sales restants. Pintura dels murs i encerat dels paviments; amoblaments tals com vitrines, seients, cortines, reparació de mares, restauració i vernissat de teles, etc., etc.

Durant aquest darrer període la Junta s'ha preocupat extraordinàriament de dotar el Museu Modern, malgrat i no ésser instal·lat, d'obres dels nostres artistes morts, que estaven mal representats en la nostra col·lecció pública: Rigalt, Mercader, Clavé, Martí i Alsina, Vayreda, Caba, Gómez, i, sobre tot, de la formació d'una Sala Fortuny. Tres obres teníem d'aquest artista en traslladar-se el Museu Modern del Parc a Belles Arts. Ara en tenim una sala plena, i aquesta és la més gran del Palau. Entre aquestes obres hi ha «La Vicaria».

La instal·lació s'ha fet, en quant al Museu nostre, seguint un ordre històric-cronològic rigorós fins al possible. Una I i II Sales de pintura i escultura novo-clàssica i romànica. Segueix a ella la Sala Mercader. Ve en les sales III i IV l'escola naturalista: Rigalt, Martí i Alsina, deixebles d'en Martí, i sala Vayreda. Segueix la sala V, on hi ha en Caba, i el realista Simó Gó-

mez, en Padró i les escultures d'en Venanci i l'Agapit Vallmitjana. La sala VI és la sala de Fortuny, el clou del nou Museu. Segueixen, a la sala VII, els post-fortunyanys i els continuadors dels corrents naturalistes i realistes abans iniciats, amb els primers pintors d'història. Ve la sala VIII amb en Mas i Fondevila. El grup dels Masriera, Roman Ribera, Cusi, Cusachs, etc. La sala IX, amb els Llimona, en Baixeras, en Meyfrén, etc. La sala X, amb en Casas, en Rusiñol, en Mir, en Galwey. La sala XI, amb la gent d'ara: Nonell, Canals, Urgell, R. Raurich, Colom, Pasqual Carles, Picaso, etc., que s'estén cap a la sala XII amb en Sunyer i altres.

En aquesta sala XII acaba la sèrie de la pintura local, i comença a la XIII la pintura de València, Castella, Galícia, etc., que ocupa, demés, les sales XIV i XV, amb obres de Haes, Madrazo, Lizcano, Pinazo, Domingo, Villegas, Rosales, Rico, Cala, Beruete, Mezquita, Mongrell, Vázquez, Romero de Torres, Hermoso, Zuloaga, Sorolla, Chicharro, Sotomayor, etc.

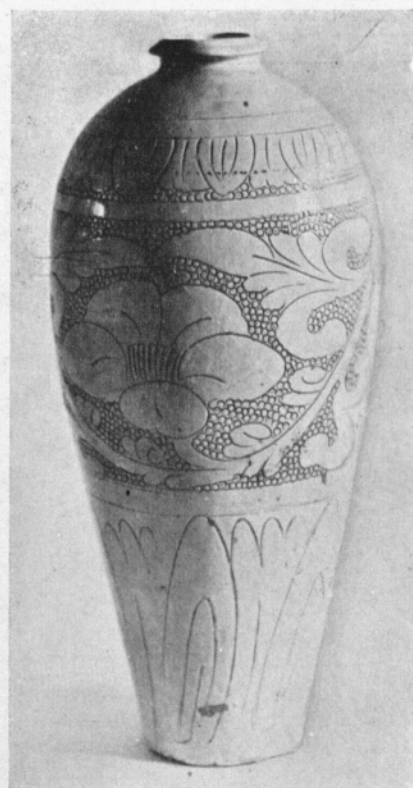
A les sales XVI i XVII hi ha la pintura i l'escultura estrangeres. França, Anglaterra i Itàlia en la sala XVI; Bèlgica, Alemanya i països del Nord a la XVII, amb obres valuosíssimes.

Clou el Museu la sèrie iconogràfica d'artistes retratats per en Ramon Cases i cedits per aquest eximí artista al nostre Museu.

A les escales s'hi ha col·locat les teles de gran tamany i altres que no tenien cabuda a les sales i les peces grosses d'escultura. El vestibul d'ingrés s'ha il·luminat convertint les portes en reixes, fent un hall destinat a l'escultura, que presideix Rodin amb el seu «Age d'Arain».

El IV Saló dels Evolucionistes

El IV Saló dels Evolucionistes és, dins la pintura d'avançada de la nostra ciutat, un aconeteixement. Els artistes que hi figuren, estimables

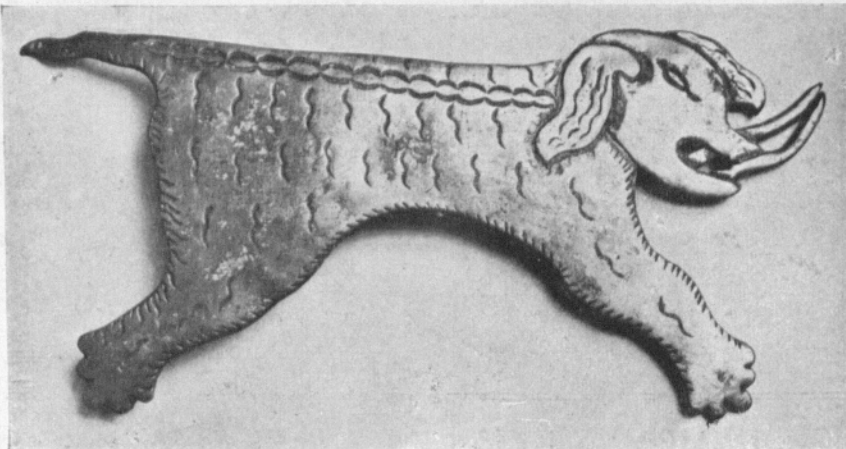

Exposició d'Art Oriental a París.—Vas en forma ovoide, decorat de tema floral gravat, sota esmalt crema. Song (Anys 960-1279.) Xina. (Col·lecció M. Eumorfopoulos, Londres.)

per la seva obra i per les promeses que ella enclou, mereixen, per l'esforç que el Saló representa, quelcom més que el lleuger comentari periodístic que, donada l'actual norma de comentaris d'exposicions de la GASETA DE LES ARTS, els podem dedicar. Dintre poc, la nostra GASETA publicarà un estudi d'en Rafael Benet, constant de varis articles, dedicat a l'examen dels joves pintors més ressorints de Catalunya dins les tendències dites avantgardistes i en el qual cap dels expositors del Saló dels Evolucionistes hi és descomptat.

Assenyalem, però, en aquestes ratlles l'extraordinari interès amb què veiem desenrotllar-se la personalitat del pintor Ramon Campmany. La seva tela «Públic de Teatre» és important damunt les altres, no pas exemptes d'interès vivísim. De Josep Mompou és de notar un Bodegó, com ho és el d'en Money. En Serra cada dia es fa més interessant i més personal. Estimem els seus paisatges exquisits i la seva Gitana. Jaume Guàrdia interessa amb les seves aquarel·les plenes de sensibilitat i de concreció i els seus dibuixos, que posen a prova. Julià Castedo, més opac que els altres, ens deixa sentir una positiva força de pintor que no ha trobat encara la via pròpia a l'expressió del seu temperament.

Dels escultors, Josep Viladomat és el que sobresurt. En la dura prova de l'escultura, l'artista s'hi sent valent. L'estil el preocupa, i cercant la gràcia estilística d'un barroc nostrat i vívid de modernitat

Exposició d'Art Oriental a París. — Aplicació d'or en forma d'elefant. Xina-Període Pre Han. (Anterior a l'any 202 av. de J. C.) (Col·lecció Charles Vignier.)

anecdòtica, oblida potser la qualitat que és la vida, la modernitat eterna. Josep Grané exposa una figurina d'home plena de gràcia i d'instint escultòric. Joan Rebull, en el bust de nena, es mostra recercador de la veritat, dins la sobrietat més honrada i difícil.

Felicitem els Evolucionistes en aquest IV Saló. El seu grup és una promesa d'avenir, i el seu present és el goig de veure que hi ha a Ca-

talunya una joventut seriosa i digna i esforçadament ocupada en la seva formació artística... I els bons artistes es fan d'aquesta fusta.

LES EXPOSICIONS

Galeries Arenas. — Exposen en aquestes Galeríes el notable artista en Guillem Bergnes, una sèrie in-

teressant de pintures i aigualorts que ens mostren les aptituds que el públic ja té reconegudes a aquest artista.

Galeries Laietanes. — Exposen en aquestes Galeríes el jove pintor Josep Ariet una sèrie nombrosa de teles. Dins la tendència dita del just medi i dins les característiques de la juvenesa, el pintor Ariet revela estimables condicions. Li asseguren la perfecció de ço que cerca les seves dots de treballador incansable, que embesteix les dificultats amb amor. Les teles més reeixides són, al nostre veure, les n.º 1 «Turó de l'Home», n.º 4 «Cementiri de poble» i n.º 24 «Capvespre».

S'ha obert en aquestes Galeríes una exposició del conegut pintor en J. Sabater Mur, de la qual donarem compte en el nostre número vinent.

Exposen a les mateixes Galeríes les pintores Margarida i Regina Manresa. Margarida és dedicada a la pintura de flors i Regina a la figura.

La Sra. Cortès Lledó exposa una sèrie de robes pintades, d'un decorativisme elegant i de gust exquisit. Una dotació de colorista molt interessant s'observa en aquestes teles.

La Pinacoteca. — Exposen a la Sala de la Pinacoteca el pintor F. Aguiló Torrandell una col·lecció de notes, principalment paisatges mallorquins. Revelen aquestes pintures l'amorós esguard d'un esperit sensible damunt les bel·leses de la illa.

GASETA DE LES ARTS

Petrítol, 8	EDITORIAL POLÍGLOTA	Apareix quinzenalment
Subscripció:	Barcelona..... 2 ptes. al mes Península i Amèrica 30 » l'any Altres països..... 36 » » »	Número solt: De l'any corrent Ptes. 1'25 » anterior » 2

GUIA DE LES ARTS I DELS ARTISTES

Pintors	
BAIXERAS, DIONÍS	CASP, 46.
BENET, RAFAEL	MUNTANER, 1, 2.ºn, 1.ª
BIOSCA, JOAQUIM	DIPUTACIÓ, 310.
CAMINS, JOSEP	MALLORCA, 282.
CANALS, RICARD	PL. URQUINAONA, 9, 3.ºr
CAMPANY, RAMON	ESCUDELLERS, 8, TALLER.
CARLES, D.	CASP, 56.
CENAC, ENRIC	LLÚRIA, 53.
COLOM, JOAN	CLARÍS, 99.
ESPINAL, M. A.	PROVENÇA, 362.
FERRATER, ANTONI DE	TRAVESSERA, 120, S. G.
JUNYENT, OLAGUER	Bona Vista, 22.
LLIMONA, JOAN	LLÚRIA, 42, 2.ºn
MALLOL, IGNASI	P. CLARÀ.—OLOT.
MAS I FONDEVILA, A.	CLARÍS, 30, 3.ºr
MASVILA, F.	GIRONA, 67, ESTUDI.
MEIFREN, ELISEU	BALMES, 67, 3.ºr, 2.ª
MESTRES, FÈLIX	DIPUTACIÓ, 289, 1.ºr
OLIVER, MAGÍ	CAPELLANS, 4, 3.ºr, 1.ª
PERADEJORDI, JOAN	ARIBAU, 57, 3.ºr, 1.ª
RAURICH, NICOLAU	BARCELONA, 24 (SARRIÀ)
RINCON, VICENTS	PETRITXOL, 14.
VAYREDA, FRANCESC	P. VAYREDA, 4.—OLOT.
Dibuixants i Il·lustradors	
CAMINS, JOSEP	MALLORCA, 282.
JUNCEDA, JOAN G.	MALLORCA, 259, 2.ºn, 1.ª
MIRET, RAMON	CORCEGA, 333, ENT.
Dibuixants-pintors	
CARDUNETS, ALEXANDRE	DIPUTACIÓ, 235, 2.ºn, 1.ª
Dibuixants-decoradors	
ALEMANY, RAFAEL	SANT DOMINGO, 4, (SANT CUGAT DEL VALLÈS.)
Escultors	
CLARASÓ, ENRIC	GRANADOS, TORRA SANT FRANCESC (SARRIÀ).
FUXÀ, MANUEL	ARAGÓ, 329.
LLIMONA, JOSEP	DIAGONAL, 410.
MARÉS, FREDERIC	MALLORCA, 184, INTERIOR
NOGUÉS, ANSELM	PASSATGE MERCÈ, 3.
OTERO, JAUME	ARAGÓ, 329.
TENAS, JOSEP	CARRER NÚM. 16, ENTRE DIAGONAL I CARRETERA DE SARRIÀ.
Decoradors	
D'IVORI	RDA. S. PERE, 3, PRAL., 1.ª
LLONGUERAS, JAUME	ALT ST. PERE, 18, 1.ºr, 2.ª
MARCO, SANTIAGO	ARAGÓ, 280.
PALAU, JOSEP	MALLORCA, 313.
PARCERISAS, RAFAEL	PL. LETAMENDI, 34.
RIGOL, RAMON	ROSSELLÓ, 168.
Decoradors en guix	
ÁVILA, JACINTO	PASSEIG DE ST. JOAN, 73.
Projectistes de jardins	
RIGOL, ARTUR	PL. TETUÁN, 18, TENDA.
LLIMONA I BENET, RAFAEL	BALMES, 19, 2.ºn, 2.ª
Acadèmies de dibuix i pintura	
BAIXAS	PL. 1, 1.ºr
Llibreríes d'art	
EDITORIAL POLÍGLOTA	PETRITXOL, 8.
LLIBRERIA SUBIRANA	PORTAFERRISSA, 14.
MARTÍNEZ PÉREZ, C.	DR. DOU, 11, 2.ºn
Editors de llibres d'art	
EDITORIAL MUNTAÑO- LA, S. A.	BALMES, 163.
Reportatges d'art	
SERRA, FRANCESC	SALMERON, 156, 2.ºn
Efectes de dibuix i pintura	
TEXIDOR, MODEST	RBLA. CATALUNYA, 89.
TEXIDOR, VÍDUA E.	RONDA SANT PERE, 16.
Antiquaris	
COSTACARVAJAL	CALL, 28, PRAL.
ESCLASANS, MARIA	PIETAT, 10 (DAR.ª CAT.)
QUER FARRÉS, FR.º	PALLA, 27.
VALENCIANO, J.	CORRIBIA, 2.
Catifes (Manufactura)	
AYMAT, TOMÀS	RIUS I TAULET, 21 (SANT CUGAT DEL VALLÈS).
GALÍ, F. (Agent de A. Trone. París)	P. DE GRÀCIA, 59, ENT., 2.ª
Constructors d'obres	
ALBESA, CARLES	BORRELL, 292.
OLIVA MALLOL	RDA. S. PERE, 48, 2.ºn, 2.ª
CONSTRUCCIONS TEKTON	VIA LAIETANA, 40, ENT.º
Ebenistes	
BADRINAS, A.	NEPTÚ, 2 (GRÀCIA).
BUSQUETS, JOAN	P. GRÀCIA, 36.
HOMAR, G.	CANUDA, 4.
ORRI, FREDERIC	ARIBAU, 226.
REIG I BERNET, LLUÍS	ENRIC GRANADOS, 21.
Enquadernadors	
MIQUEL-RIUS	MALLORCA, 207.
Escultors decoradors	
CAMPAÑA, JOAQUIM	NÀPOLIS, 307.
Escultura religiosa	
CAMPS ARNAU, J. M.ª	MONTSENY, 77 (GRÀCIA).
HOMS, JERONI	FRANC. GINER, 23, PRAL.
Fotografies d'art	
MASANA	RDA. S. PERE, 3, PRAL., 1.ª
Fusteríes artístiques	
BASTÚS, QUERALTÓ I C.ª	SANTA ELENA, 4 i 6.
CASAS, VÍDUA DE F.	DIPUTACIÓ, 119-121.
RUIZ, JOAN	ROGER DE FLOR, 141.
TARRAGÓ, ENRIC	CONSELL DE CENT, 283.
Galeríes d'exposicions	
ARENAS	CORTS, 670.
CAMARIN, EL	CORRIBIA, 7.
GALERIES DALMAU	P. GRÀCIA, 62.
GALERIES LAIETANES	CORTS, 613.
MALMEDÉ, L.	P. GRÀCIA, 68.
PINACOTECA, LA	CORTS, 644.
Joiers	
SUNYER, R.	CORTS, 643.
Llàmpares	
BIOSCA I BOTEY	RBLA. CATALUNYA, 129.
Mares i motlures	
ESTEVA I C.ª, S. EN C.	P. GRÀCIA, 18.
Metalls d'art	
BIOSCA I BOTEY	RBLA. CATALUNYA, 129.
CORBERÓ, PERE	ARIBAU, 103.
Paper de fil	
GUARRO	VIA LAIETANA, 7.
Papers pintats	
GUASCH, FILL DE JOSEP. RAURICH, 8.	
Parquets (fàbriques)	
CASAS, VÍDUA DE F.	DIPUTACIÓ, 119-121.
Pedra artificial	
MINGUELL, JOAN	PARÍS, 209.
Pintors decoradors	
CASALS PEYPOCH, J.	ROGER DE FLOR, 164.
COROMINAS, MANUEL	ASTÚRIES, 4 (GRÀCIA).
TOLOSA, AURELI	PL. LETAMENDI, 29.
TRUJOLS BLEY, JOAN ..	SANT GERVASI, 14 (S. G.)
Reproduccions artístiques	
BECHINI, GABRIEL	ROGER DE FLOR, 162.
DEKOR	PL. ANTONI LÓPEZ, 15.
PRIU, TOMÀS	CONSELL DE CENT, 368.
RENART, J.	DIPUTACIÓ, 271.
Tapisseries	
BLANCO BAÑERES, H.	CALL, 21.
GALÍ, F. (Agent de A. Trone. París)	P. DE GRÀCIA, 59, ENT., 2.ª
Tapissers	
GILBERT I MANÀ	RBLA. CATALUNYA, 68.
LLOSA, PERFECTE	BALMES, 128, TENDA.
Tapissos (Manufactura)	
AYMAT, TOMÀS	RIUS I TAULET, 21 (SANT CUGAT DEL VALLÈS).
Vidres d'art	
GRANELL I C.ª	ENRIC GRANADOS, 46.
RIGALT, BULBENA I C.ª ..	CASANOVA, 32.

EXPOSICIÓ
Compra i Venda d'Antiguitats

J. Valenciano

Cornúbia, 2, pral. (Cant. Pl. Nova)
BARCELONA

Vda. de E. Texidor
ARTICLES PER
Dibuix i Pintura
Ronda de San Pere, 16 - BARCELONA

Areñas

FOTOGRAFIA **EXPOSICIONS**
Procediments pigmentaris
Gomes
Tintes
Carbons
Esmalts

Venda d'obres
i objectes d'art
Antiguitats
Decoració
Mobles

Corts, 670 (junt al Ritz)

Construcció i Decoració
Fàbrica de parquets
Fusteria mecànica

Bastús, Queraltó i C.ª

Carrer de Santa Elena, 4 i 6
TRANSVERSAL ALS DE RIERETA I CARRETES
Tel. 284 A. **BARCELONA**

RAMON JUYNER

JOIER

TEL. 813-S. P. GRANVIA, 643
BARCELONA
CASA FUNDADA L'ANY 1835

CASA MIQUEL RIUS

Enquadernacions d'Art
Enquadernacions de Biblioteca
Enquadernacions Editorials

**Zallers: Carrer de Mallorca, n.º 207
BARCELONA**

Construccions en
pedra natural
i artificial

JOAN MINGUELL

Paris, 209
BARCELONA

Vda. de M. Guarro

Fàbrica de
Paper de Tina

Fundada
el segle XVIII

PROVEÏDORA DE PAPER SEGELLAT
DE LES REPÚBLIQUES ARGENTINA,
PERÚ, XILE I URUGUAY. PAPER DE
FIL DE TOTES MENES. PAPER CATA-
LÀ. PAPER D'OFICI. PAPER PER A
EDICIONS. PAPER TELA. CARTO-
LINES. CARTROLINES DE COLORS.
CARTROLINES DE FIL PER A CAR-
TES. TARGES, SOBRES. ESTOTXERIA

PAPERS I CARTROLINES ESPECIALS
PER A DIBUIX

Gla Laietana, 7 - BARCELONA

TALLER D'EBENISTERIA
de
FREDERIC ORRI

Construcció de mobles
de totes classes

Aribau, 226 Telèfon 2091 G.
BARCELONA

GALERIES LAIETANES
Corts Catalanes, 613 Tel. A. 4902

EXPOSICIONS D'ART
TAPISOS
LÀMPARES
DECORACIÓ

**CONSTRUCCIÓ DE MOBLES
D'ESTIL**

TALLER DE TAPISSERIA I DECORACIÓ
GILABERT i MAÑÀ
ANTIGA CASA ROSELLÓ

Es tallen fundes i confec-
cionen tota mena de cor-
tinafges. Especialitat en
sillons de gran confort.

Rambla Catalunya, 68 • **BARCELONA**

RENART

Reproduccions
Enquadraments d'art

Diputació, 271
BARCELONA

ANTIGA CASA A. OLIVA
FUNDADA EN 1885

T. Príu Maríné

Taller de daurats • Altars • Imatges
Decoració i reproducció en pasta
d'objectes d'art antic i modern
Casa especial per a la restauració
de retaules antics

Consell de Cent, 368 **Barcelona**
(entre Bruch i Girona)

H. Blanco Bañeres
Call, 21 (Pl. S. Jaume). - Telèf. 190 A.

ALFOMBRES
TAPISSERIES
CORTINATGES
LLENCERIA

TAPISOS PERSES I D'ESMIRNA
NUSATS A MÀ

L. Malmedé

Antiguitats i objectes d'art
EXPOSICIONS

**Passeig de Gràcia, 68
València, 255**

Reproduccions artístiques
en marbre, pedra, etc.
Fundició de bronzes a la cera perduda

Gabriel Bechini
TELÈFON S. P. 120

Roger de Flor, 162, i Consell de Cent, 430
Barcelona

GALERIES DALMAU
PASSEIG DE GRÀCIA, 62 - TEL. 1172 G.

BELLES ARTS
EXPOSICIONS

SECCIONS DE: MATERIAL PER ARTISTES
MARCS, MOTLLURES
OBJECTES D'ART
LLIBRERIA
ANTIGUITATS

Pintura : Paper : Decoració

Manuel Corominas

Astúries, 14 Tel. 394 G.
BARCELONA (G.)

PASSEIG DE GRÀCIA 18

**FÀBRICA DE MOTLLURES
MARCS**

FUSTERIA
ENRIC TARRAGÓ

Taller de Construccions:
Consell de Cent, 283 Telèf. 4752 A.

Fàbrica d'elaborar fusta:
Roger de Flor, 132 Telèf. 327 S. P.

RIGALT, BULBENA i C.ª
VIDRIERIA D'ART I INSTAL·LACIONS

CASANOVA, 32 (entre Corts i Sepúlveda)
TELÈF. 5343-A. **BARCELONA**

Compraria un exemplar
dels N.ºs 1, 4 i 7 de la
GASETA DE LES ARTS
per a completar col·lecció

Petríxol, 8: Editorial Poliglota